

("uterus en appeltert"). Enkele kere dreig van hierdie truuks om oorbekend te raak. Ook 'n spaarsamer gebruik van neologismes, Engelse terme en mediese terminologie sal verseker dat die verse hul vars aanslag behou. Die digter se voorliefde vir verbandlegging is sigbaar in sy knap hantering van die intertekstuele spel, onder andere as herskrywings van bekende gedigte of 'n eietydse inkleding van Bybelse passasies, soos in "antologie"(39).

Die verse is gestroop, snydend en kompak, maar nie sonder gevoelskrag nie, want die emosie bult uit deur onderbektoneering. Suggestie word ondersteun deur klankspel (veral binnerym) en 'n integrering van die taal se natuurlike ritme met die gestileerdheid van die teks. Verrassende kadanse, enjambering en 'n minimale gebruik van leestekens bevorder die vloei van die gedig en verleen daaraan 'n musikale allure wat illustreer hoe eietydse poësie met 'n sterk intellektuele onderbou ook esteties kan bevredig.

Wat die bundel besonder spannend maak, is dat die gedigte as flitse of "ligfakkels" aangebied word. Vrae en antwoorde "bly geheim soos ondergrondse riviere" ("cat's eye (iv)", 13). Wanneer die "hermiet" ("astrolabe", 91) vir 'n oomblik deur sy isolasie breek, ontstaan die noodsaak vir die "sagte voete" van kodetaal ("bataljon 2", 37):

soos in die noorde dra my liefde
'n sonverbleikte brown
stewels wat sagte voete maak oor die
kaplyn, sagte voete op pad na
die deur van die hart na
die seil van die tent, sagte
voete wat in die woordlose stap van
patrollies my nie vertroos nie

Die toon van ontredde verkry meer dimensies deur 'n relativerende innigheid wat inskakel by die huiwerende praattoon van

die vryevers. Met behulp van ironie en humor sou verdere nuanseringe aangebring kon word. Nietemin is daar voldoende variasie van boustof en verwysingsveld, invalshoek, liriese afstand en strofobou.

Kaplyn is 'n hooggestemde bundel; 'n "donker teks" (81) van (en oor) immer-ontwykende betekenis. Dit vra van lesers om die kaplyn van die poëtiese terrein te fynkam.

Zandra Bezuidenhout
Stellenbosch

Heilige nuuskierigheid.

T. T. Cloete. Kaapstad: Tafelberg. 2007.
ISBN: 978-0624-04506-9.

Ná die verskyning van 'n keur uit T. T. Cloete se gedigte (*Die baie ryk ure*, 2001), volg 'n agste enkelbundel wat hierdie veelbekroonde figuur se posisie binne die Afrikaanse letterkunde luisterryk bevestig. Cloete is 'n toonbeeld van 'n digter wat hom voortdurend op een groot tema toespits, maar voortdurend bly groei ten opsigte van die verbeeldingryke inkleding en verfyning van sy aanbod.

Die grondtoon bly dié van verwondering, verbasing én verlustiging, self te midde van die lewensafloop wat in hierdie bundel meer klem geniet. In gedig ná gedig gee Cloete blyke van die "heilige nuuskierigheid" ('n term ontleen aan Einstein) waarmee hy die kosmos in sy magdom van verskyningsvorme "tas-tas" verken. Al denkende, voelende en pratende verwoord hy die misterie van bestaan en ontstaan, met piëteit sowel as met relativerende humor, maar hier selfs skerper en frisser.

In "Nes", die eerste van tien sorgvuldig gekonstrueerde afdelings, word die skeppingsbeginsel in terme van die eier aange-

kondig. Die sestal gedigte funksioneer as dooier waarin die pols van die bundel reeds hoorbaar word, soos die “jellies kuit” van die kosmos wat in beweging kom wanneer die “geheime chaos” van “die spul” tot ’n verbluffende verskeidenheid uitdy. Hierin is die paradoks en kunsgreep van die bundel geleë: dat die digter, terwyl hy deur die skeppende woord aan oorspronge en ordening gestalte gee, ’n metaposisie inneem en demonstreer hoe die onbevatlike nie in taal bevatlik te make is nie.

Die leser word ingetrek in ’n broeikas van moontlikhede, keuses en strategieë wat deur die digter uitgeoefen word: die afwisselende teleskopering en stipstaar, die saamdink van die oorweldigende en nietige, die tydlose en eietydse. Dit alles geskied by wyse van ’n verrassende beeldevloed wat ondersteun word deur enumerasie en kontraswerking, die omhuig van taal, die invoer van ’n omvangryke leksikale register, dubbelsinnigheid en vernuftige klankspel. Die versigtige opbou van die gedig en die onverwagte reëlbreuke, tesame met die soms groter wit spasies tussen woorde, dien as middel om die spreker se aarseling en stille verstomming inhoudelik en tipografies na te boots. Daarteenoor verleen die opstapelning, enjambering en weglaat van lees tekens aan sommige verse ’n ongewone vaart.

Die titel van die tweede afdeling, “Stamboek”, roep beelde van teling en voortplanting op, en sinspeel tegelyk op die te boek stel van “stamme” of spesies as ordeningsprinsipes binne die skepping. Op ’n idiosinkratiese wyse word mens, plant en dier in hul uitsonderlikheid verbeeld. Die humoristiese aanslag waarmee diepsinnige sake benader word werk is tekenend van die spanning tussen die vreemdheid van dinge en die mens se gebrekkige begrip en onbeholpe optekening daarvan. Ook hier duik die motiewe van die broeiproses en die eier

duik telkens op, onder andere in ’n pittige beskrywing van die slang (34):

sy gesplete tong dra die reuk van eiermolekules
op
na sy verhemelte twee hoekies agter in sy keel
kraak
die son smaaklik uit die dop.

In die “Eros”-afdeling word die liefdesvuur betrek. Besonder subtiel, dog suggestieryk, is “sangeres en gehoor” (49), waarvan die eerste en laaste strofes lui:

sy speel op die sagte sone
sy soen die mikrofoon
soos ’n sagte bors sy stoot
dit af tot voor haar skoot
[...]
sy speel met die gehoor
en die gehoor met haar
soos alleen mense met die vuur
in hulle speel met mekaar

Die woord “lus” verkry ’n dubbele betekenis lading waar die erotiek as “roller coaster lus” die wêreld van die pretpark, planete en engele binne die bestek van 8-reëlige gedig saamtrek (“mars en venus”, 50).

“Hakkeltalige Avraakaans” is ’n mengelfdeling, met besinnings oor die mens van verskillende tye en beroepe wat onder andere in hul dierlikheid bedink word: “my Maker het beskik / oor baie edel skepsels in die eier / om my daaruit te broei [...] die perd en die dolfyn sou vir die digter / in besonders pas in sy register” (“Stamboek 3”, 63). Elders weer vind die tere nagedagtenis aan die vaderfiguur ’n ontstellend realistiese teenbeeld in die slot met sy geïmpliseerde sosiale kritiek: “deur sy heldegraf spoel plastiek en drek / vigs en fetusse in ’n rioolsloot” (68). So ook staan die glorie van menswees teenoor die patetiese aftakeling: “die pap plooiwang / die spoegerige mond / die onderste ooglede hang / [...] die snuf / druip uit die lang dun snotterige neus [...]” (“geront-denker”, 71).

Die nadenke oor die menslike spesie word in die afdeling "Kastoria" uitgebrei deur 'n klank- en beeldryke ontginning van fisieke verskille (83):

party is dun glasstulp
party plastiëkapsule
gaasfyn geswagtel 'n vliedun kokon
'n deursigtige membraan 'n gesig agter tulle
ander weer is dun-dun windballon.

Die sterk sintuiglike "kastor eet vye" (84) is 'n prikkelende uitbeelding van die mens in sy gulsigheid en nie sonder seksuele onder-tone nie, maar die liggaamlike en sinnelike word in ander gevalle op 'n meer uitgesproke wyse aan die geslagsdrif gekoppel.

"Ambraal" toon in ses liriese gedigte hoe die betowering van die vrou en die liefdesverhouding deur menslike tekort en pyn aangetas word, en die spreker laat roep na middele van heling ("ambraal-woordeboek", 90). Hieruit vloei in "Nastergal" 'n aantal beskouinge oor die lewensafloop wat die mens terugdwing na die "staar" ("voorvereiste", 104) of na klankskoonheid ("klokke", 106) as laaste kompensasie voor ook sy taal afsterf. Stelselmatig versomber die verse wanneer aspirasies "koek" tot "kraaines" en "knoop" (109). Die een wat dig, word ontluisster tot aars vir snuffelaars (111) of sjimpansee (11), en die gedig word 'n skamele "uitroep in dons" (116).

In die voorlaaste afdeling, "Agterplaas", maak die dagdromer sy eenvoudige behoeftes en verlangens bekend, en vertoef hy by die klein lekkertes van "kalahari-truffels" (125). Die lewe krimp tot die alledaagse, maar kring terselfdertyd uit tot verbeeldingsvlug: die spreker word die metaforiese ruimtereisiger ("astronout", 126), waardeur die bundel, soos die spreker self, weer inbuig op sy begin. Hy word beurtelings spikkel in die kosmiese ruimte en bewoner van "'n aarde wat met 'n helder luide hallel / al sy pynlike kreune doodsing [...]" (128).

Hierdie lang en beeldryke gedig met sy slingerende, ritmiese beweging verstil as die spreker besef dat hy nooit volkome ingepas het by die paradyslike toestand nie, en hoogstens gekoester is in 'n "knus koesterende hoos van dun lug en lig". 'n Buite-liggaamlike ervaring van eenwording met die natuur word dus as ideaal gestel (133), wat herinner aan die kinderlike oorgawe aan die "dwarrelwind" (134) waardeur die hart sy "veergewig" bereik (138).

'n Enkele gedig in die slotafdeling bring hulde aan die moedertaal as erfstuk. Aan diegene wat sy taal bedreig, rig die spreker 'n laaste woord: "dink daaraan laksmanne van die shoa", waarsku die slotreël van 'n aangrypende bundel wat vir die poësieliefhebber 'n "heilige noodsaaklikheid" is.

Zandra Bezuidenhout
Stellenbosch

Nagjakkals

Hendrik Januarie. Kaapstad: Kwela Boeke. 2007. 35 pp. ISBN: 9-7807-9570-253-2.

Hendrik Januarie se debuutbundel *Pro rata* wat in 1989 by Perskor verskyn het, gee reeds 'n aanduiding van hierdie digter se vermoë om indrukke – onder andere van die natuur, landskappe, verganklikheid en die sikliese aard van lewe en bestaan – onder woorde te bring. Hierdie bundel toon ook sy voorliefde vir alliterasie (kyk "etenstyd") en ironie.

Januarie se nuutste bundel *Nagjakkals* bou hierop voort. Verganklikheid, verlies en vervlietendheid staan weer voorop in gedigte soos "Boek in die wind", "Kortpad", "Hulle was hier" en "Oor hierdie winter". Daar is 'n nostalgiese na 'n vergange tyd, getemper deur godsdienssin en geloof in die teenwoordigheid van 'n Hemelse Wese wat ons tydelik-